

# TARTALOM

ELŐSZÓ	11
1. FEJEZET / A NAIV ÉS A TUDOMÁNYOS EMBERISMERET	
▪ 1.1 A népi pszichológia fogalma, eredete és értéke	15
▪ 1.2 A tudományos pszichológia rendszeressége	20
▪ 1.3 Versengő emberképek a pszichológiában	27
▪ 1.4 A magyarázatok fajtái a pszichológiában	28
▪ 1.5 Szakirodalmi eligazító	30
2. FEJEZET / A MODERN PSZICHOLÓGIA TÖRTÉNETÉNEK VÁZLATA	
▪ 2.1 Az előtörténet	31
2.1.1 <i>A filozófiai emberképek</i>	33
▪ 2.2 A modern pszichológia megjelenése	38
2.2.1 <i>A kísérleti mérés megjelenése a pszichológiában</i>	39
2.2.2 <i>A funkcionista alternatíva</i>	42
2.2.3 <i>Pszichológia a betegágyynál</i>	42
▪ 2.3 A századforduló vitái	44
2.3.1 <i>Strukturalisták és funkcionalisták</i>	44
2.3.2 <i>A szellemtudomány kísértése</i>	47
▪ 2.4 A 20. század első felének pszichológiája	51
▪ 2.5 A kognitív pszichológia a 20. század végén	55
▪ 2.6 A mai pszichológia: a fejlődő ember	57
▪ 2.7 Szakirodalmi eligazító	59
3. FEJEZET / TEST ÉS LÉLEK. AGY ÉS A LELKI JELENSÉGEK	
▪ 3.1 A modern hagyomány elindítója: Descartes	64
3.1.1 <i>Mi a lélek helye?</i>	64
3.1.2 <i>A reflex karrierje</i>	69
3.1.3 <i>Reflex és célszerűség</i>	71
3.1.3.1 <i>Reflex és tanulás a 20. században</i>	72
▪ 3.2 „Test és lélek” a modern pszichológiában	75
3.2.1 <i>Paralellizmus, kölcsönhatás, azonosság</i>	79
3.2.1.1 <i>A nagy iskolák test és lélek viszonyáról</i>	83

▪ 3.3 A lokalizáció: Galltól a neurális képalkotásig	89
3.3.1 <i>Gall és a dudorok</i>	90
3.3.2 <i>Modulok sokasága vagy hierarchiája: a lokalizáció mai elképzelései</i>	96
3.3.2.1 A modulok többféle értelme	96
3.3.3 <i>A hálózatok világa és az idegrendszer</i>	105
▪ 3.4 A mai idegtudomány és a test–lélek–kérdés	109
3.4.1 <i>Rendszerviszonyok és a hálózatok</i>	109
3.4.2 <i>A test–lélek–kérdés és az agy evolúciója</i>	110
3.4.3 <i>A modern neurobiológia módszertani eszköztárának változása</i>	110
▪ 3.5 Szakirodalmi eligazító	113
4. FEJEZET / EMBER ÉS ÁLLAT. KÜLÖNBSÉGÜK ÉS HASONLÓSÁGUK A PSZICHOLÓGIÁBAN	
▪ 4.1 A folytonossági és a szakítási felfogás előtörténete	116
▪ 4.2 A darwini ihletésű összehasonlító lélektan megjelenése: módszertani kérdések	118
4.2.1 <i>Vita az amőbák szándékairól</i>	122
▪ 4.3 A módszertantól a redukcionizmusig. Az összehasonlító szemlélet sorsa a behaviorizmusban	124
4.3.1 <i>A tanulás strukturális szemlélete és a tanulás korlátai</i>	126
▪ 4.4 Az etológia és az evolúciós pszichológia mint a kifinomult minőségi szemlélet ember és állat viszonyában	130
4.4.1 <i>Az evolúciós elvek általános érvénye: az evolúciós pszichológiai program</i>	131
4.4.1.1 Folytonosság és ugrás vitái újfent	133
4.4.2 <i>Az evolúciós gyorsító mechanizmusok vitái</i>	135
4.4.3 <i>Az állatkísérletek lehetőségei</i>	137
▪ 4.5 Szubsztanciális felfogások ember és állat viszonyáról	138
4.5.1 <i>Kardos Lajos felfogása az állati gondolkodásról</i>	138
4.5.2 <i>Leontyev közvetítési iskolája</i>	139
4.5.3 <i>Merlin Donald és a reprezentációs forradalmak</i>	140
4.5.4 <i>Tomasello biológiai kulturális felfogása</i>	141
4.5.5 <i>Pedagógiai hozzáállás. Gergely és Csibra</i>	143
▪ 4.6 Szakirodalmi eligazító	143
5. FEJEZET / ÖRÖKLÉS ÉS KÖRNYEZET A PSZICHOLÓGIÁBAN	
▪ 5.1 A lelki jelenségek eredete és öröklés–környezet általi meghatározottsága	147
▪ 5.2 A nativizmus reneszánsza az 1960-as években	151
5.2.1 <i>A modern etológia megjelenése</i>	152
5.2.2 <i>A humán csecsemőkutatások és a nativizmus reneszánsza</i>	158
▪ 5.3 A nyelvújítás mint az innátista és empirista érvelés kiemelt területe	160
5.3.1 <i>A nyelvi bemenet. Tényleg olyan szegényes lenne?</i>	164
5.3.2 <i>Nyelvközi összehasonlítások</i>	166
5.3.3 <i>A legkorábbi szakaszok vizsgálata</i>	167
5.3.4 <i>Sajátos genetikai elemzések</i>	167
▪ 5.4 Modern genetika, genetikai zavarok és a pszichológiai fejlődés	168

▪ 5.5 A fejlődést magyarázó modellek és az öröklés–környezet-vita mai alternatívái	174
5.5.1 <i>Versengő fejlődéstudományok</i>	176
5.5.1.1 Piaget és az értelmi fejlődés szakaszai	177
5.5.1.2 Henry Wallon és az érzelmek és mozgások szerepe	179
5.5.1.3 Vigotszkij közvetítési felfogása	179
5.5.1.4 Bruner és Karmiloff-Smith reprezentációsváltás-felfogása	180
▪ 5.6 Egyéni különbségek és öröklés	182
5.6.1 <i>Az ikerkutatások világa és az öröklés–környezet-viták</i>	189
▪ 5.7 Fejlődésmodellek és az idegrendszer kibontakozása	194
▪ 5.8 Szakirodalmi eligazító	196
6. FEJEZET / ÉSZ ÉS ÉRZÉS, ÉRTELEM ÉS ÉRZELEM	
▪ 6.1 Lehet-e érzélem nélkül élni?	199
▪ 6.2 Az érzelmek dimenziói és saját rendszere	201
6.2.1 <i>Az érzelmi kifejezés rendszere</i>	204
▪ 6.3 Döntések és érzélem	208
▪ 6.4 Hangulat és emlékezet	210
▪ 6.5 Érzélem és kultúra	211
▪ 6.6 Szakirodalmi eligazító	213
7. FEJEZET / KULTÚRA ÉS VISELKEDÉS: A KULTURÁLIS PSZICHOLÓGIA	
▪ 7.1 A kultúra és az egyéni lelki jelenségek kapcsolata	215
7.1.1 <i>Társadalom és egyén: három átfogó felfogás</i>	216
7.1.1.1 A szabály és a konstrukcionizmus	221
7.1.1.2 A társas konstrukcionizmus vitái	222
▪ 7.2 A klasszikus pszichológia válaszai a kultúra és egyéni viselkedés viszonyára	223
7.2.1 <i>A szellemtudományos irány</i>	224
7.2.2 <i>A francia szociológiai iskola felfogása a társas élet és a lelki jelenségek viszonyáról</i>	230
7.2.3 <i>A pszichoanalitikusok és a mélylélektan felfogása kultúra és egyén viszonyáról</i>	233
▪ 7.3 A mentális funkciók történeti meghatározottsága: Piaget és a Vigotszkij-iskola	235
▪ 7.4 Az emberré válás és a gondolkodás keletkezése	237
7.4.1 <i>Kommunikáció és reprezentáció, közlés és gondolkodás az emberré válásban</i>	238
7.4.2 <i>A kulturális tanulás és a kultúra</i>	242
▪ 7.5 Társadalmi haladás és pszichológiai diszpozíciók a modern világban	244
▪ 7.6 Szakirodalmi eligazító	245
8. FEJEZET / EGYÉN ÉS KÖZÖSSÉG	
▪ 8.1 Társas élet az állatvilágban és az embernél	248
▪ 8.2 Csoportok és egyének: a tömeglélektantól Lewinen át a mai csoportkutatásig	254
8.2.1 <i>A tömegek réme</i>	254
8.2.2 <i>A vonzalmi rendszerek és a csoportok</i>	255
8.2.3 <i>Az emberi csoportok és a vezetés</i>	257
▪ 8.3 Az utánzás mint az egyén és a csoport közötti kölcsönhatás központi esete	260
▪ 8.4 A kulturális integráció és a mémek	262
▪ 8.5 Szakirodalmi eligazító	264

9. FEJEZET / TUDAT ÉS TUDATTALAN	
▪ 9.1 Egy kis fogalmi kirándulás	267
▪ 9.2 A tudat megkérdőjelezése: a nem tudatos vizsgálódás felmerülése a 19. században	269
9.2.1 Irracionális felfogások	269
9.2.2 Racionális megközelítés	270
9.2.2.1 Az észlelés és a tudat az első laboratóriumokban	271
▪ 9.3 A tudat státusza a nagy pszichológiai iskolákban	274
9.3.1 A tudat kérdése a klasszikus tudatlélektanban	274
9.3.2 A behavioristák és a tudat	277
9.3.2.1 A tudat kiiktatása vs. módszertani behaviorizmus	278
▪ 9.4 A tudat problémája a modern tudományban	279
9.4.1 Tudatosság és kognitív hozzáférés	280
9.4.1.1 A tudat változékonysága	281
9.4.1.2 Az információ és a hozzáférés mint a tudatosság jellemzői	282
9.4.2 A tudat és az éberség kérdése	284
▪ 9.5 A tudat és a saját test élménye	286
▪ 9.6 A tudatosság idegrendszeri alapjai	288
9.6.1 A hasított agy és a tudat	290
9.6.2 A tudat és az agyi irányítóközpontok	292
▪ 9.7 A tudat keletkezése a törzsfejlődésben	294
9.7.1 A tükkörneuronok különös világa	298
9.7.1.1 Merlin Donald tudatkeletkezési elmélete	300
▪ 9.8 A tudattalan mint sajátos szerveződés: Freud vitatott öröksége	302
▪ 9.9 Szakirodalmi eligazító	305
10. FEJEZET / NORMÁLIS ÉS KÓROS A PSZICHOLOGIÁBAN	
▪ 10.1 A megszállottságtól a felszabadulásig	308
▪ 10.2 Az organikus pszichiátria létrejötte és kapcsolata a pszichológiával	310
10.2.1 Az organikus betegségfogalom	310
10.2.2 A neurológia első sikerei és a kóros viselkedés	312
▪ 10.3 A mentális zavarok funkcionális szemlélete	314
10.3.1 A pszichoanalízis többféle értelme	316
10.3.2 A funkcionális szemlélet sorsa a 20. század közepén	320
10.3.2.1 A toleráns kudarccsökkentés	320
10.3.2.2 A neofreudisták	321
10.3.3 A funkcionális szemlélet további sorsa	323
10.3.3.1 Evolúciós pszichopatológia	323
▪ 10.4 Biológiai és szociális a pszichopatológia mai felfogásaiban	326
10.4.1 Korai biológiai modellek a személyiséglélektanban	326
10.4.2 Korunk áttörése: a genetikai és idegtudományi modellek a személyiséglélektantól a pszichopatológiáig	327
10.4.3 A neurális ember és a betegségek	330
10.4.3.1 A normalitás és az értékrend	336
▪ 10.5 Szakirodalmi eligazító	337

11. FEJEZET / RÉSZ ÉS EGÉSZ A PSZICHOLÓGIÁBAN	
▪ 11.1 Elemek – struktúrák – egészek a kísérleti lélektanban	343
11.1.1 Egészek és struktúrák	343
11.1.2 Hol vannak az egészek? Odakint vagy idebent?	352
▪ 11.2 Egészek és részek az emberi gondolkodás szerveződésében	356
11.2.1 A sokarcú értelemről még egyszer	356
▪ 11.3 A személyiség és az egész problémája	359
11.3.1 A pszichoanalitikus dekompozíció	362
11.3.2 Vonásméletek	363
11.3.3 A típusok világa	364
▪ 11.4 Szakirodalmi eligazító	366
12. FEJEZET / A PSZICHOLÓGIA ÉS A TECHNIKA	
▪ 12.1 Antropológiai elképzelések az eszközök szerepéről az ember életében	370
12.1.1 Az instrumentális emberkép	372
12.1.1.1 A harmadik világ és a tárgyak rendszere	374
▪ 12.2 A mérőeszközök és a pszichológia	374
▪ 12.3 A gép mint az ember modellje	379
12.3.1 A számítógép a pszichológiában	380
12.3.1.1 Gépek és tudományos pszichológia	381
12.3.1.2 A számítógép és a köznapi élet naiv pszichológiai közegének megváltozása	382
12.3.2 Átgyúrja-e a technológia az ember önképét? Az asztali géptől a hálózatokig	384
12.3.2.1 Külső és belső viszonya	385
12.3.2.2 Architektúrális változások és a mai információs technológia	385
12.3.2.3 Tudás és készség viszonya	386
▪ 12.4 Szakirodalmi eligazító	387
13. FEJEZET / A PSZICHOLÓGIA A HIVATÁSOK RENDSZERÉBEN	
▪ 13.1 A győzedelmes pszichológiai szakma	391
13.1.1 Az akadémikus pszichológia stabilizálódása	392
13.1.2 Az alkalmazott lélektan stabilizálódása	393
13.1.3 Ki tanul pszichológiát?	394
▪ 13.2 Szakirodalmi eligazító	397
IRODALOMJEGYZÉK	399
NÉVMUTATÓ	405
TÁRGYMUTATÓ	409